

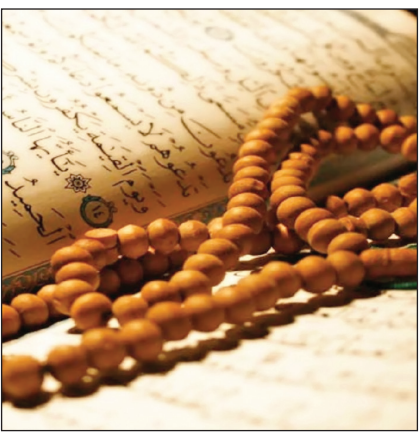
اندیشه‌تبعید
امیرحسن اوصالی؛ روزنامه‌نگار

بزم می ذیل جوع و روزه‌داری

قبض تکالیف دینی و الهی ذیل بسط سایه گزاره‌های علمی‌وتجربی، نه‌تنها کاری صواب نیست بلکه ظلم و جفایی است که انسان علم‌زده در مدار دین‌داری عصمردن انجام داده و غلظت تبعد را در روزمرگی‌ها آنقدر کم‌رنگ کرده است که به‌عبادت نیز به‌عنوان یک صنعت و دادوستدی بین عبد و مولا نظاره می‌کند. این در حالی است که تمامی برنامه‌ها و تکالیف‌الهی در راستای رشد انسان تداعی شده‌اند؛ و این رشد می‌تواند گاهی با عسر و حرج باشد و گاهی با شدت نعمات، که هر دوی آنها نیز عاملی دارند و حکمتی.

با این نگاه تبعیدگرایانه به‌راحتی می‌توان موضع بندگی خود را نسبت به ماه‌ها و ایام الهی مشخص و نحو‌احسن استفاده کرد. برای مثال خاصیتی که در هوای شب است، در هوای روز وجود ندارد و این را می‌توان به ایام و ماه‌های سال نیز تعمیم داد که خاصیت و ماهیتی که ماه رجب، شعبان و رمضان دارند، مابقی ماه‌ها دارا نیستند و حکمت اینها نیز در کلام خداوند و معصومین(ع) کاملاً مشهود است.

در راستای ماهیت و خاصیت روزها و ساعات‌ها جناب حافظ شیرازی می‌گوید: «می صبح و شکر خواب صبحم تا چند/به عذر نیمه‌شب‌ی کوش و گر به سحری» حافظ نیز به‌این معتقد است که در هوای صبح نمی‌توان می از جام معرفت نوشید و این کار دقیقاً زمانی اتفاق می‌افتد که راه آسمان خلوت‌تر است و آن زمان دل سحر است و اواسط شب. پس عبد در دل شب می‌می‌نوشد و صبح با سرمستی بندگی تکالیف الهی را از سر می‌گیرد. اما نکته مهم اینجا نهفته است که هر عملی مختص زمان و مکان خود است؛ برای مثال دقت کنید که شارع دوست دارد اول و وسط و آخر ماه، عبد را در حال روزه ببیند و ثمره این عمل نیز رفت‌قلب عبد در راستای سلوک در محضر ارباب‌معرفت است. پس نتیجه می‌گیریم در قدم اول باید نگاهی تعدیانه بر مناسک و تکالیف الهی داشته باشیم.

حافظ شیرازی در جای دیگری می‌گوید: «تنگوتی که همه‌ساله می پرستی کن/سه‌ماه می خور و نه‌ماه پارسا می باش» شارحین بیان حافظ متفق‌القول اند که منظور حافظ از این ۳ماه، همان رجب، شعبان و رمضان است که بدان اشاره کرده و مخاطب خود را بدان تشویق می‌کند که انگار این ۳ماه‌ماه بر می‌آید جمع آذوقه برای جسم و جان، برای ۹ماه مابقی سال است.

اگر بخواهم با مثالی معرف‌التفسیسی این موضوع را بکوام، باید بگویم که همانطور که جلوه انسان در صورت او زیباتر و رساتر است، جلوه حقایق قدسی حضرت حق نیز در ماه‌هایی که خود بدان‌ها اشاره فرموده به‌صورت اتم و اکمل است که خودشان فرمودند: «الشَّهْرُ شَهْرِي وَ الْعَبْدُ عَبْدِي وَ الرَّحْمَةُ رَحْمَتِي فَمَنْ ذَعَانِي فِي هَذَا الشَّهْرِ اجْتَبَهُ وَ مَنْ سَأَلَنِي عَطِيَّةً؛ ماه‌ماه من، بنده، بنده من و رحمت، رحمت من است؛ هر که در این‌ماه مرا بخواند، اجابتش کنم و هر که حاجت آورد، عطایش کنم».

حال از اینجا که بگذری شارع‌مقدس تکلیفی به‌نام روزه را با اصول و قواعدی بسرای بنده خود واجب کرده و با مستحب مؤکد دانستن آن در برخی روزهای سال بنده را پیشاپیش برای این مهمانی خود آماده کرده است و با نگاهی به روایات ائمه معصومین(ع) متوجه می‌شویم که از علم گرفته و نورانیت قلب، همه در بطن خالی و سبک جمع می‌شوند و میزان استفاده انسان از نعمات‌الهی نیز به‌ضرورت و به‌وقت باید باشد و اینگونه بنده از یک زندگی و حکمتی به‌یک زندگی اولی سیر می‌کند و حال اگر ما بیابیم و سبک تمامی اینها را در هم‌ذات‌پنداری کردن با مستمندان خلاصه کنیم آیا ظلم به عشق بندگی نکرده‌ایم؟ سیری که انسان در رمضان با صمت و جوع و سحر و عزلت و ذکر به‌دوامش انجام می‌دهد در ادامه راه تاتمامان وجودش را تمام و کمال می‌کند و این دقیقاً همان سیر صعودی در ذیل ولایت‌الله است؛ برای مثال بالونی که می‌خواهد از زمین بلند بشود و به‌سمت آسمان پرواز بکند باید بطنی خالی داشته باشد و گرنه زمینگیر شده و پرواز نمی‌کند؛ در همین راستا روح انسان نیز به‌مثابه بالونی است که اگر بطن او را پر بکنیم یقیناً میل پرواز در آسمان بندگی را از او سلب کرده‌ایم. پس دلیل عمده جوع و روزه‌داری تمرین بندگی و خالی‌نگه‌داشتن بطن برای آماده پرواز شدن است که آن حقیقت قدسی را در حد توان خود درک بکند که هر محرم نزاقی فرمودند: «معراج پیامبر(ص) دلیل نمی‌خواهد، بلکه چگونگی تحمل زندگی دنیوی با آن همه لطافت برای حضرت(ص) قابل سؤال است».

و باید این را هم دانست که گرسنگی که نفسه اهمیت چندانی نداشته، بلکه روزه محرک کسی است که بتواند اعضا و جسوارح را نیز متعبد بکند و گوشت و چربی و زبان روزه‌دار، روزه نباشند، روزه‌اش صحیح ولی قبول نیست. پس در رمضان آنقدر استعداد سیر در عالم حقیقت یا وسیله روزه وجود دارد که انسان دیگر نباید دنبال دلیل علمی و پزشکی باشد، بلکه تبعید بر سر لوحه خود قرار داده و بندگی حضرت حق را بکند.

اندیشه دین‌ورزی
محمدصادق عبدالحی
روزنامه‌نگار

در سختی‌ها از روزه کمک بگیرید
علامه(ره) در جلد ۱ تفسیر المیزان صفحه ۲۳۰ ذیل آیات ۴۵ و ۴۶سوره بقره با استناد به دو حدیث روزه را مصادق‌ای از صبر در آیه «استعینوا بالصبر و الصلوه» دانسته و نوشته‌اند:

در کافی از امام صادق علیه‌السلام روایت کرده که فرمودند: هر وقت امری و پیشامدی علی علیه‌السلام را به وحشت می‌انداخت، برمی‌خاست و به نماز می‌ایستاد و می‌فرمودند: «استعینوا بالصبر و الصلوه»، از صبر و نماز کمک بگیرید؛ و نیز در کافی از آن جناب روایت کرده که در ذیل آیه نامبرده فرمودند: صبر همان روزه است و فرمودند: هر وقت حادثه‌ای برای کسی پیش آمد، روزه بگیرد تا خدا آن را برطرف سازد، چون خدای تعالی فرموده: «و استعینوا بالصبر» که منظور از آن روزه است. مضمون دو حدیث بالا را عیاشی هم در تفسیر خود روایت کرده و تفسیر صبر به روزه، از باب جبری یعنی تطبیق کلی بر مصداق است.

و در تفسیر عیاشی از ابی‌الحسن(علیه‌السلام) روایت آمده که فرمودند: صبر در این آیه به‌معنای روزه است و هر گاه امر ناگواری برای کسی پیش آید، روزه بگیرد تا برطرف شود، چون خدای تعالی فرمود: «و استعینوا بالصبر و الصلاه و انها لکبیره الالعی الخاشعین» و خاشع به‌معنای کسی است که در نماز خود حالت ذلت به‌خود بگیرد و منظور از خاشعان در این آیه رسول خدا(ص) و امیرالمؤمنین(علیه‌السلام) است.

تقوایی که تنها از راه روزه به‌دست می‌آید
در جلد ۲ تفسیر المیزان صفحه ۵۵ذیل آیات ۱۸۵– ۱۸۳سوره بقره، علامه طباطبایی(ره) یکی از فواید روزه را تقوایی دانسته‌اند که جزء با روزه حاصل نمی‌شود. ایشان در این خصوص آورده‌اند: فایده روزه تقواست و آن خود سودی است که عاید خود شما می‌شود و فایده داشتن تقوا مطلبی است که احدی در آن شک ندارد، چون هر انسانی به فطرت خود این معنا را درک می‌کند که اگر بخواهد به عالم طهارت و رفعت متصل شود و به مقام بلند کمال و روحانیت ارتقا یابد، نخستین چیزی که لازم است بدان ملتزم شود این است که از افسار گسیختگی خود جلوگیری کند و بدون هیچ قید و شرطی سرگرم لذت‌های جسمی و شهوات بدنی نباشد و خود را بزرگ‌تر از آن بداند که زندگی مادی را هدف بیندارد و سخن کوتاه آنکه از هر چیزی که او را از پروردگار تبارک و تعالی مشغول سازد، بپرهیزد.

و این تقوا تنها از راه روزه و خودداری از شهوات به‌دست می‌آید و نزدیکی‌ترین راه و مؤثرترین رژیم معنوی به عمومی‌ترین آن به‌طوریکه همه مردم در همه اعصار بتوانند از آن بهره‌مند شوند و نیز هم اهل آخرت از آن رژیم سود ببرد و هم سبب‌بارگان اهل دنیا، عبارت است از خودداری از شهواتی که همه مردم در همه اعصار مبتلای بدانند و آن عبارت است از شهوت شکم از خوردن و آشامیدن و شهوت جنسی که اگر مدتی از

اندیشه

روزه، معامله و مبادله با خدا نیست

حکمت روزه در بیان علامه محمدحسین طباطبایی^(ره)

این سه چیز پرهیز کنند و این ورزش را تمرین نمایند، به‌تدریج نیروی خویشتن‌داری از گناهان در آنان قوت می‌گیرد و نیز به‌تدریج بر اراده خود مسلط می‌شوند، آن وقت در برابر هر گناهی عنان اختیار از کف نمی‌دهند و نیز در تقرب به خدای سبحان دچار سستی نمی‌گردند، چون پروضح است کسی که خدا را در دعوتش به اجتناب از خوردن و نوشیدن و عمل جنسی که امری مباح است اجابت می‌کند، قهراً در اجابت دعوت به اجتناب از گناهان و نافرمانی‌ها شنواتر و مطیع‌تر خواهد بود. این است معنای آنکه فرمود: «لعلکم تتقون».

عابد نیاز معبود را رفع نمی‌کند تا نیاز خودش حاصل آید

علامه(ره) در جلد ۲ تفسیر المیزان صفحه ۱۸۵– ۱۸۳سوره بقره، علامه طباطبایی(ره) یکی از فواید روزه را تقوایی دانسته‌اند که جزء با روزه حاصل نمی‌شود. ایشان در این خصوص آورده‌اند:

فایده روزه تقواست و آن خود سودی است که عاید خود شما می‌شود و فایده داشتن تقوا مطلبی است که احدی در آن شک ندارد، چون هر انسانی به فطرت خود این معنا را درک می‌کند که اگر بخواهد به عالم طهارت و رفعت متصل شود و به مقام بلند کمال و روحانیت ارتقا یابد، نخستین چیزی که لازم است بدان ملتزم شود این است که از افسار گسیختگی خود جلوگیری کند و بدون هیچ قید و شرطی سرگرم لذت‌های جسمی و شهوات بدنی نباشد و خود را بزرگ‌تر از آن بداند که زندگی مادی را هدف بیندارد و سخن کوتاه آنکه از هر چیزی که او را از پروردگار تبارک و تعالی مشغول سازد، بپرهیزد.

و این تقوا تنها از راه روزه و خودداری از شهوات به‌دست می‌آید و نزدیکی‌ترین راه و مؤثرترین رژیم معنوی به عمومی‌ترین آن به‌طوریکه همه مردم در همه اعصار بتوانند از آن بهره‌مند شوند و نیز هم اهل آخرت از آن رژیم سود ببرد و هم سبب‌بارگان اهل دنیا، عبارت است از خودداری از شهواتی که همه مردم در همه اعصار مبتلای بدانند و آن عبارت است از شهوت شکم از خوردن و آشامیدن و شهوت جنسی که اگر مدتی از

مراقب زبان خود در ایام روزه‌داری باشید
در جلد ۱۴ تفسیر المیزان صفحه ۸۸ذیل آیات ۱۶– ۱۰سوره مریم علامه طباطبایی(ره) می‌فرمایند: در کافی به‌سند خود از جراح مدائنی از امام‌صادق(علیه‌السلام) آورده که فرمودند: از شهواتی که همه مردم در همه اعصار مبتلای بدانند و آن عبارت است از شهوت شکم از خوردن و آشامیدن و شهوت جنسی که اگر مدتی از

ولی در اسلام روزه معامله و مبادله نیست، برای اینکه خدای عزوجل بزرگ‌تر از آن است که در حقیش فقر و احتیاج یا تاجر و اذیت تصور شود و سخن کوتاه آنکه خدای سبحان بری از هر نقصی است، پس هر اثر خوبی که عبادت‌ها داشته باشد، حال هر عبادتی که باشد تنها عابد خود عبد می‌شود، نه خدای تعالی و تقدس، همچنان که اثر سوء گناهان نیز هر چه باشد به‌خود بندگان برمی‌گردد «ان احسنتم احسنتم لانفسکم و ان اساتم فلها» این معنایی است که قرآن کریم در تعلیماتش بدان اشاره می‌کند و آثار اطاعت‌ها وافرمانی‌ها را به انسان برمی‌گرداند؛ انسانی که جز فقر و احتیاج چیزی ندارد و باز قرآن درپراش می‌فرماید: «اینها للناس انتم الفقراء الی الله والله هو الغنی».

ولی در اسلام روزه معامله و مبادله نیست، برای اینکه خدای عزوجل بزرگ‌تر از آن است که در حقیش فقر و احتیاج یا تاجر و اذیت تصور شود و سخن کوتاه آنکه خدای سبحان بری از هر نقصی است، پس هر اثر خوبی که عبادت‌ها داشته باشد، حال هر عبادتی که باشد تنها عابد خود عبد می‌شود، نه خدای تعالی و تقدس، همچنان که اثر سوء گناهان نیز هر چه باشد به‌خود بندگان برمی‌گردد «ان احسنتم احسنتم لانفسکم و ان اساتم فلها» این معنایی است که قرآن کریم در تعلیماتش بدان اشاره می‌کند و آثار اطاعت‌ها وافرمانی‌ها را به انسان برمی‌گرداند؛ انسانی که جز فقر و احتیاج چیزی ندارد و باز قرآن درپراش می‌فرماید: «اینها للناس انتم الفقراء الی الله والله هو الغنی».

صوما» و مقصودش از روزه، روزه سکوت بود و در نسخه دیگر حدیث فرمودند: مقصودش از روزه سکوت بود، پس شما نیز هر وقت روزه می‌گیرید مواظب زبان خود باشید و چشم خویش برنندید و نزاع مکنید و به یکدیگر حسد موزرید.

بهترین عمل در ماه رمضان

در کتاب «در حضر علامه طباطبایی(ره)» که به همت محمدحسین خرمشام منتشر شده است، علامه(ره) در پاسخ به سؤال «چه عملی درماه

مرقیه و محاسبه است.

مرقیه و محاسبه است.

خوش شده، از آنجا خدا خوش‌اش آمده. یعنی در وسط یک کاری شده و جریان پیدا شده است. اما روزه فقط برای خداست و تمام شد. نمی‌خورم فقط برای تو. نمی‌آشام فقط برای تو. تقریباً شبیه به احرام اما روزه «کف»‌اش (خودداریش) قوی‌تر است.

حالا ملاحظه فرمایید، وقتی زمان افطار فرا می‌رسد چه نشاطی داردید که در روایت هم هست، برای روزه‌دار دو نشاط است یکی موقع افطار و یکی هم نشاط در روز قیامت. در آغاز ایدت، و این نشاط فوق لذت‌هاست. این نشاط، نشاط انجام تکلیف است که اشتیاق به این انجام تکلیف درون انسان‌های پاک شعله‌ور است. عظمت این عبادت در این است که خویشتن‌داری می‌کنیم، شخصیت می‌گوید: ایست محکم! حتی نیت اینکه من می‌خواهم دست‌انگه گوارشم اصلاح یا تعمیر بشود، باطل می‌کند روزه را. فقط و فقط خالصاً لوجه‌الکریم. هر کار بزرگی هم که در تاریخ انجام گرفته با این انگیزه بوده است.

شنبه ۲۷ فروردین ۱۴۰۱
شماره ۸۴۷۶

۳۳

شرح اسلام

مرقیی داوودی؛ روزنامه‌نگار

مراتب روزه‌داری به روایت

علامه مصباح یزدی^(ره)

آنچه در ادامه از نظر می‌گذرد تلخیصی از بیانات آیت‌الله محمدتقی مصباح‌یزدی(ره) در جلسه نهم شرح دعای چهل‌چهارم صحیفه‌سجاده است که به‌مراتب روزه‌داری می‌پردازند. آیت‌الله مصباح(ره) می‌فرمایند: از این دعای شریف به‌دست می‌آید که در روزه ۴مرحله خودداری وجود دارد؛ نخستین مرحله، خودداری از مفطرات و چیزهایی که روزه را باطل می‌کند، است. اگر کسی اسلام را پذیرفته و به‌ضروریات آن عمل می‌کند، قدم اول آن است که یک‌ماه روزه بگیرد و در طول روز از مفطرات و چیزهایی که روزه را باطل می‌کند، بپرهیزد. این پایین‌ترین مرحله خودداری است. دومین مرحله، خودداری از همه گناهان است. انسان باید نه‌تنها از چیزهایی که روزه را باطل می‌کند، خودداری کند بلکه باید تمرین کند تا در این یک‌ماه از همه گناهان دوری کند. این یک مرتبه بالاتر از مرحله پیشین است. البته بین مرحله پیش و این مرحله می‌توانید صدها مرحله را فرض کنید. برای اینکه گناهان انواع و اقسامی دارد. ترک بعضی از گناهان آسان و ترک برخی دیگر بسیار مشکل است و زحمت دارد. مرحله سوم، خودداری از اموری است که حرام نیست اما خدا آنها را دوست ندارد و آن خودداری از مشتهات و مکروهات است. در این مرحله انسان باید تلاش کند تا در این‌ماه از مشتهات و مکروهات هم خودداری کند. این مرحله برای «خواص» است. مرحله چهارم خودداری، زکتهای است که در پایان این فراز از دعا به آن اشاره شده و آن این است که انسان در این‌ماه باید خود را وقف خدا کرده و هیچ کاری جز برای خدا انجام ندهد. در مرحله چهارم انسان باید ببیند که حتی کار مباح و حلال نیز اگر واقعاً برای خداست، انجام دهد؛ در غیراین صورت اگر هم عمل مباح است، آن را ترک کند. در بین اولیای خدا چنین کسانی بوده‌اند اگر ما تلاش و همت نمی‌کنیم نباید چنین اموری را انکار کنیم. اگر تلاش و همت کنیم خدا توفیقش را می‌دهد.

کتاب ضیافت

آماده «ضیافت حقیقی» شویم

کتاب «ضیافت حقیقی» دربردارنده سلسله سخنرانی‌های آیت‌الله محمد شجاعی(ره) است. این سخنان گهربار در ابتدای دهه ۶۰ ایراد شده‌اند و بارها از شبکه رادیو قرآن پخش شده و به‌دلیل استقبال مخاطبین از نیاز جامعه به گفتمانی ميسبوت و عمیق در خصوص حکمت روزه و روزه‌داری، انتشارات سروش این سخنران را در قالب کتاب مذکور منتشر کرده‌است. در این کتاب با رویکردی عرفانی – اخلاقی به مباحثی همچون ظاهر و باطن روزه، روزه‌داری خواص و درک شب‌های قدر پرداخته و تذکراتی در خصوص روزه، تلاوت قرآن و حضور و تضرع در این‌ماه ارائه شده است. آیت‌الله شجاعی(ره) در خصوص لزوم پرداختن به حکمت روزه و عبودیت، می‌گویند: «شما اگر نوشته‌های علمای اخلاقی را مطالعه کنید در تذکراتشان که به‌ماه مبارک می‌رسند، بخشان بسیار طولانی است، چون حقیقت این است که‌ماه به‌خصوصی است و شهر ضیافت حق است و اسرار فراوانی در این‌ماه وجود دارد و بر کات زیادی که اگر خدا به کسی عنایت کرد می‌تواند از بر کات این‌ماه برخوردار باشد و چون ما در غفلتم، و از اول برداشت مادر مسئله عبودیت در مشی غلط است، معمولاً هم آنچنان پره‌اری که باید ببریم، نمی‌بریم. البته این محرومیت در درجات مختلف است.»

کتاب ضیافت

کتاب «ضیافت حقیقی» دربردارنده سلسله سخنرانی‌های آیت‌الله محمد شجاعی(ره) است. این سخنان گهربار در ابتدای دهه ۶۰ ایراد شده‌اند و بارها از شبکه رادیو قرآن پخش شده و به‌دلیل استقبال مخاطبین از نیاز جامعه به گفتمانی ميسبوت و عمیق در خصوص حکمت روزه و روزه‌داری، انتشارات سروش این سخنران را در قالب کتاب مذکور منتشر کرده‌است. در این کتاب با رویکردی عرفانی – اخلاقی به مباحثی همچون ظاهر و باطن روزه، روزه‌داری خواص و درک شب‌های قدر پرداخته و تذکراتی در خصوص روزه، تلاوت قرآن و حضور و تضرع در این‌ماه ارائه شده است. آیت‌الله شجاعی(ره) در خصوص لزوم پرداختن به حکمت روزه و عبودیت، می‌گویند: «شما اگر نوشته‌های علمای اخلاقی را مطالعه کنید در تذکراتشان که به‌ماه مبارک می‌رسند، بخشان بسیار طولانی است، چون حقیقت این است که‌ماه به‌خصوصی است و شهر ضیافت حق است و اسرار فراوانی در این‌ماه وجود دارد و بر کات زیادی که اگر خدا به کسی عنایت کرد می‌تواند از بر کات این‌ماه برخوردار باشد و چون ما در غفلتم، و از اول برداشت مادر مسئله عبودیت در مشی غلط است، معمولاً هم آنچنان پره‌اری که باید ببریم، نمی‌بریم. البته این محرومیت در درجات مختلف است.»

اندیشه ایمان

گریز از ایمان و گریز از عمل

«گریز از ایمان و گریز از عمل» عنوان ۱۰ جلسه سخنرانی استاد شهید آیت‌الله مرتضی مطهری(ره) است که در سال ۱۳۵۳ از مسجد جلیلی و مسجد ابوالفضل تهران (هر کدام ۷جلسه) ایراد شده است و البته فقط ۷جلسه از ۱۰ جلسه مذکور در دست است که تنظیم شده آن، کتاب مذکور را تشکیل داده است. استاد شهید در این مباحث به مسئله ایمان و عمل از نگاه جدیدی پرداخته‌اند و گریز‌گاه‌ها از ایمان را که بیشتر در دنیا اروپا مطرح بوده و گریز‌گاه‌ها از عمل را که بیشتر در جهان اسلام مطرح بوده است ذکر و تشریح کرده‌اند که حاوی مطالب نغز و بدیع فراوان است. این کتاب در ۷صل با عناوین «ضرورت ایمان»، «ایمان در کنار دوستان بشر»، «سیانیتسیم و فلسفه‌های انسانی، دو گریز‌گاه از ایمان»، «اینده جهان، به‌سوی دین و مذهب»، «روشنفکری، گریز‌گاه چهارم از ایمان»، «نگاهی به بحران‌های جامعه بشری در عصر حاضر» و «گریز از عمل در جهان اسلام» تنظیم شده است.

استاد شهید در خصوص ضرورت بحث آورده‌اند: «تعلیمات دینی براساس ۳رکن ایمان و عمل است. اگر به‌طور خلاصه به سر بسته بخواهیم بگوییم، پیغمبر آمدن‌ده که به مردم ایمان ببخشند و در جهت آن ایمان، مردم را وارد عمل و کار و فعالیت کنند. در قرآن کریم ایمان و عمل معمولاً توأم با یکدیگر ذکر می‌شود. «إِنَّ الدِّينَ أَمْنًاوَأ وَعْمَلُوا الصَّالِحَات» به منزله یک تر جیع‌بند تکراری است که قرآن با عنایت مخصوص روی اینها تکیه کرده است.»

مطالعه این کتساب می‌تواند با آگاهی‌بخشی درخصوص ضرورت ایمان و گریز‌گاه‌های ایمان و عمل به تقویت ایمان و تعمیق اعتقادات و دین‌ورزی آدمی منجر شود؛ پس چه فرصتی بهتر از ماه مهمانی خدا بسرای مطالعه این اثر ارزشمند.